

dođu u ruke obje zbirke, obogaćuje poznavanje našega usmenog pripovjedačkog blaga.

Pripovijetke i predaje u Kekezovoj knjizi potječu s prostora hrvatskoga ili srpskoga jezika, što se vidi iz izbora tekstova, a u pogovoru je to rečeno na posredan način. Začudo, među tekstovima se obrela i priča *Lončiću, kuhaj!*, koja pripada zbirci braće Grimm. Ne-doumicu pobuđuje bajka *Mala vila*. Ona se, doduše, i do sada donosila u zbirka usmenih pripovijedaka (primjerice u Ostojićevoj i Bogdanovićevoj). Ipak, svojim stilom i sižeom ona odudara od tradicijskih usmenih pripovijedaka. Prvi put je ta priča bila objavljena u "Bosanskoj vili" god. 1908. prema kazivanju neke žene iz okolice Ključa, a priopćila ju je Jelica Belović-Bernadzikowska, autorica izrazito stiliziranih i literarno obrađenih zbirki pripovijedaka. Bilo bi možda bolje da se takvi tekstovi ne uključuju među usmene pripovijetke tradicijskog stila.

Kekezovu redigiranju zbirke pripovijedaka mogu se uputiti neki prigovori. Nigdje nema traga informaciji o izdanjima iz kojih su tekstovi preuzeti i o krajevima odakle potječu, a kamoli o zapisivačima i pripovjedačima. Čemu onda misao iz pogovora da su stvaraoci pripovijedaka "nadareni pojedinci u narodu"?

Podjela proznih vrsta kakva je provedena u zbirci i njihovi opisi ne čine mi se uspješnima (primjerice: u skupini nazvanoj anegdote nema uopće anegdota, vrste koja je dobro poznata i izvan uže stručne terminologije; u predajama, prema autorovu navodu, "nije riječ o narodnim vjeronanjima"; pripovijetke o životinjama i stvarima poistovjećene su s basnama). Nećemo ulaziti u pitanju analizu te podjele, budući da sam provela znatno različitu podjelu proznih vrsta i obrazložila je u uvodu, na način primjeren djeci, u spomenutoj zbirci *Što nikad nije bilo...*, pa se razlike u pristupu mogu lako razabrati. (Pozivam se na podjelu u uvodu mojoj zbirci; u *Sadržaju* se, naime, zbog tehničke pogreške za koju sam sama odgovorna, navodi skupina Pustolovne i šaljive pripovijetke, a trebalo je stajati: Novelističke pripovijetke /pustolovne i šaljive/.)

Još jedna manja zamjerka zbirci: pretpostavljam da će djeca rado čitati njene tekstove, no ako zažele ponovno pročitati koju

omiljenu pripovijetku, naći će je s naporom budući da u *Sadržaju* Kekezove zbirke nema naslova pripovijedaka.

MAJA BOŠKOVIĆ-STULLI

Märchen aus dem Land der Königin von Saba, Herausgegeben von Inge Diederichs, Eugen Diederichs Verlag, Köln 1987, 288 str.

Ova lijepa knjiga obuhvaća raznolike tekstove, nipošto samo bajke, okupljene oko dva žarišta: 1/ teme o kraljici od Sabe i o kralju Solomunu, 2/ pripadnost pripovijedaka arapskom prostoru, osobito jemenskome (gdje je, prema legendi, vladala kraljica od Sabe) bez obzira na sadržaj tekstova.

Umjesto obuhvatnog pogovora, koji bi dao detaljne informacije o tradiciji o kraljici od Sabe i o podrijetlu uključenih priča, knjiga sadrži kraće komentare, moglo bi se reći svojevrsne vinjete ispred svake od sedam tematskih skupina u koje je autorica rasporedila tekstove. Na kraju su knjige sažeti podaci o izvorima tekstova i bibliografska uputa s naslovima važnijih djela o kraljici od Sabe. Takva nekonvencionalna uređenost knjige otežala je upoznavanje činjenica koje bi nas mogle zanimati, ali je, s druge strane, pridonijela literarnoj privlačnosti i šarmu.

Tri skupine tekstova (prve dvije i sedma) vezane su tematski za kraljicu od Sabe i kralja Solomuna, dok one između njih obuhvaćaju pripovijetke različitih sadržaja.

Fascinantna je raznolikost izvora o kraljici od Sabe, otkrivajući nam kako iz različitih (danas često suprotstavljenih) kultura dolazi podjednaka tradicija o mudroj i bogatoj kraljici i još mudrijem i bogatijem kralju, o njihovu nadmetanju u mudrosti i o njihovoj ljubavi. Primjeri su uzeti iz biblijske *Knjige kraljeva*, iz židovskoga srednjovjekovnog *Midraša*, iz *Korana*, iz Al-Kisa'ijeva djela *Vita prophetarum*, iz etiopijskoga dvorskog epa *Kebrā Nagast* iz 14. st., iz arapske starije književne tradicije i njezinih novijih evropskih literarnih obradbi te, napokon, iz moderne umjetničke

književnosti inspirirane motivima o kraljici od Sabe i Solomunu: iz djela Gérarda de Nerval, Rudyarda Kiplinga i W.B. Yeatsa (uz indikaciju o literarnoj tradiciji koja seže od Wolfganga von Eschenbacha preko Calderóna do Flauberta).

Pripovijetke u ostalim poglavljima dije- lom su literarne, a dijelom usmene, preuzete iz razolikih izvora (među njima je zbirka pripovijedaka što ih je kazivao Jefet Schwili, židovski doseljenik u Izrael iz Jemena, odakle je prenio u sjećanje mnoge arapske pripovijetke). Naslovi skupina upućuju na sredine u kojima su se priče kazivale i na njihovu tematiku: *Svijet beduina*, *Oštroumnost kalifa*, *O moći žena*, *Priče iz bazara*. Ta tematika, uostalom, vraća nas posredno pričama o kraljici od Sabe govoreći o mudrosti, dosjetljivosti, oštroumlju, te posebno o mudrosti žena. Kraljica od Sabe mogla bi možda biti viđena i iz feminističkog rakursa.

MAJA BOŠKOVIĆ-STULLI

Märchen aus Nepal, Gesammelt, übersetzt und herausgegeben von Günter Unbescheid, Eugen Diederichs Verlag, Köln 1987, 230 str.

Ova je zbirka pripovijedaka proizašla iz petogodišnjeg (1980-1985) sakupljačkog rada Günthera Unbescheida, koji je ujedno i njihov prevodilac s nepalskog na njemački.

Pripovijetke su podijeljene u nekoliko skupina: 1/ *Mitovi, legende i predaje*, 2/ *Bajke*, 3/ *Pjevanje bajke*, 4/ *Priče o životinjama*, 5/ *Šaljive priče* i 6/ *Pripovijetke o duhovima i demonima*. Sve su one uglavnom sastavni dio nepalske usmene tradicije a tek malo njih nalazi svoje mjesto u pisanim djelima (kronike, *purane*, *mahatmye*). Kazivači su uglavnom bili seljaci, trgovci i svećenici. Jedan od njih Cirmu Burha (48 godina), nepismen je seljak koji aktivno djeluje kao šaman u gradu Lekhpur. Kaže da ga od njegove osamnaeste godine obuzima bog Lama i u tom stanju čini čuda za stanovnike svoga sela i okolice. Na pripovijedanje su utjecala i indijska sanskrtska djela *Pancatantra*, *Kathasaritsagara* i *Hitopadesa* a

naročito *Mahabharata* (npr. br. 20, *Pripovijetka o Madhukaru i Madhumalati* koju u šumi ukrade Hiranyakašyapa) i *Ramayana* (br. 5, *Lalar i Kusuri*, čijim se potomcima smatraju današnja plemena Cepang i Kusunda). Neke pripovijetke u zbirci poznate su samo nekim grupama (br. 3, *Khokculugpa i početak kulture* ili br. 9, *Cicim lama*), dok se druge pripovijedaju prenose i po cijelom Nepalju (br. 21, *Pripovijetka o Laju i Hiru*).

Počeci nepalske kulture obavijeni su mitom a podsjećaju na događaj Manjušrijeva utemeljenja grada Mandžu Pattan nakon što je, isušivši jezero Nagahrada, pozdravio Svayambhua, koji je sjedio na lopoču. Period prelaska iz mitske u dokumentiranu povijest je dug a na temelju malobrojnih natpisa, zapisa na novčićima, lokalnih kronika i religijskih tekstova možemo steći djelomičnu sliku nepalske povijesti. Prema tim se izvorima ona dijeli na 1/period *Licchavi* 3.-9. st, 2/prijelazni period 9.-13. st, 3/period *Malla* 13.-18. st, 4/period *Šah dinastije* 18.-19. st, 5/period *Rana dinastije* 1846-1951, te period *Šah restauracije* koji traje sve do danas.

Kako je Licchavijska dinastija porijeklom iz sjeverne Indije s područja današnje Patne, njezina su vjerovanja hinduistička, a kralj Amšvarman štuje boga Šivu i njeguje političke i kulturne veze sa Gupta kraljevima. Kako su u to vrijeme dolinom Katmandua prolazile i trgovačke karavane iz Kine, s njima su putovali i hodočasnici u indijske buddhističke centre tako da je dolina bila mjesto plodonosnog prepletanja narodnih kultova, hinduizma i buddhizma. Dolaskom muslimana u Indiju mnogi su se brahmani iselili u dolinu i tamo osim hinduizma uspostavili i kastinski sistem (*brahmani*, *cettri*) a naporedo s njihovim naukom cvate i tantrički vajrayanski buddhizam.

Suvremenu je nepalsku državu utemeljio kralj Prithwinarayana Šah 1769. g. a 1816. g. Nepal već ima današnje granice; službeni jezik je nepalski za razliku od newarskog iz vremena Malla.

Danas u Nepalju žive etnički, lingvistički i religijski različite grupe - Indoarijci imenom *parbatiya*, koji su hinduisti, tibetsko-burmanske grupe imenom *bhotiya* i oni su buddhisti, te različite grupe imenom Magar, Gurung, Ta-